
Observació de tallareta sarda al Garraf

**Xavier Bayer
Cisco Guasch
Humbert Salvadó**

*Secció d'Ornitologia
Museu de Vilafranca*

Introducció

La Secció d'Ornitologia del Museu de Vilafranca regularment fa visites a diferents indrets de la seva àrea d'estudi –que abasta les comarques del Penedès (Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf) i part d'algunes comarques veïnes, les que queden compreses entre les conques dels rius Foix, Gaià i Anoia. L'objectiu de les sortides és l'estudi dels ocells que podem trobar en aquestes terres. La diversitat de l'ornitofauna, la fenologia, la reproducció, la variació de les poblacions de cada espècie i l'ocupació dels diferents llocs són alguns dels aspectes en què se centren les sortides de camp. Una immensa quantitat de dades queda recollida en els quaderns de camp i els fitxers per espècies que des de fa anys s'han anat elaborant.

Fins ara no disposàvem de cap informació sobre la tallareta sarda (*Sylvia sarda*) a cap indret de la nostra àrea d'estudi. En alguna ocasió ens havia semblat veure exemplars d'aquesta espècie, però resultava que eren de tallareta cuallarga (*Sylvia undata*). La coloració d'una espècie i la de l'altra poden esdevenir molt similars, i els exemplars juvenils de tallareta cuallarga (*Sylvia undata*) són pràcticament iguals als de tallareta sarda (*Sylvia sarda*). El comportament de l'ocell i els ambients on podem trobar les dues espècies tampoc no són distintius. En altres citacions dubtoses, el que passava és que, a causa del caràcter amagadís de les tallaretes, no es podia confirmar de quina espècie es tractava. Així doncs, fins ara totes les observacions de tallaretes que de primer semblava que podien ser de tallareta sarda (*Sylvia sarda*) acabàvem classificant-les com a tallareta cuallarga (*Sylvia undata*) o bé quedaven sense una identificació prou segura. La nostra persistència en l'observació i la classificació dels ocells del nostre territori, i d'una manera molt especial dels passeriformes, ens va portar a pensar en la hipòtesi que la tallareta sarda (*Sylvia sarda*) no era una espècie que es pogués veure a les terres del Penedès (Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf) ni als entorns, sinó que en tot cas es tractava d'altres tallarols o tallaretes. A la primavera del 1997, hem pogut comprovar que aquesta hipòtesi no era vàlida: la tallareta sarda (*Sylvia sarda*) ha estat observada per nosaltres al massís de Garraf, i fins i tot n'hem enregistat el cant i n'hem escoltat la veu.

Els sílvids al Garraf

Tot seguit presentem una llista dels tallarols i tallaretes que han estat observats als Països Catalans, i afegim un breu comentari en què fem esment de la seva situació a les muntanyes del massís del Garraf.

– Tallareta sarda (*Sylvia sarda*): és una espècie habitual en diverses illes de la Mediterrània, com ara a Sardenya, Còrsega i Mallorca. Fins ara no n'hi havia cap citació homologada per a la península Ibèrica. El 1997 fou observada a la Morella durant una bona estona, en aquest treball en donem més detalls.

– Tallareta cuallarga (*Sylvia undata*): es tracta d'una espècie força habitual a bona part de les muntanyes del Garraf. Amb tot, ha disminuït molt la seva quantitat respecte a la que hi havia fa unes quantes dècades. Tot l'any podem veure individus d'aquesta espècie, ja que n'hi ha una població sedentària que veu augmentar el seu contingent amb

exemplars hivernants. Unes quantes parelles es reproduïen al Parc Natural del Garraf.

– Tallarol trencamates (*Sylvia conspicillata*): aquesta espècie és molt escassa i molt localitzada. És un ocell estival. Els darrers vint anys s'han detectat unes poquíssimes parelles que s'han reproduït al massís del Garraf; abans tan sols s'anotava com a migrador.

– Tallarol de garriga (*Sylvia cantillans*): aquest ocell s'observa sobretot durant els passos migratoris. N'hi pot haver alguna parella que es reproduïeixi al massís del Garraf; en tot cas n'hem localitzat al sector nord i nord-est, cap a la banda de les muntanyes de l'Ordal.

– Tallarol capnegre (*Sylvia melanocephala*): n'hi ha una població sedentària arreu del Parc Natural del Garraf. Es reproduïeix a moltes zones. A hores d'ara, juntament amb la tallareta cuallarga (*Sylvia undata*), són les dues espècies que podem trobar amb més densitat respecte als altres sílvids.

– Tallarol emmascarat (*Sylvia hortensis*): moixó estival que està minvant d'una manera escandalosa; abans (anys cinquanta i seixanta) era molt habitual a bona part del Parc Natural del Garraf, però progressivament ha anat desapareixent de les zones que ocupava. Fa pocs anys encara se'n va anotar alguna parella reproductora.

– Tallarol esparverenc (*Sylvia nisoria*): no disposem de cap citació per al Garraf d'aquest ocell, que en comptades ocasions s'ha vist a Catalunya. Ocupa alguns sectors europeus, però les seves rutes migratòries habituals passen per la zona oriental del continent.

– Tallarol xerraire (*Sylvia curruca*): es tracta d'una espècie que de forma accidental es pot observar a les èpoques de migracions. Al nostre país les seves citacions són comptadíssimes. Disposem de dues úniques observacions al Parc Natural del Garraf: el 9 de setembre de 1973 es captura un exemplar al Garraf, i el 16 de setembre del 1976 es classifica un mascle al pas de la Mala Dona.

– Tallareta vulgar (*Sylvia communis*): aquest ocell, el podem observar durant els períodes migratoris, sobretot a la tardor. Hi ha exemplars que es poden establir uns quants dies a diferents àrees de les muntanyes del Garraf.

– Tallarol gros (*Sylvia borin*): al Garraf el podem observar al llarg dels passos migratoris, que en aquesta espècie poden ser força dilatats. Al final de maig i fins i tot excepcionalment al començament de juny, encara se'n veu algun que ens podria fer pensar en la possibilitat que hi facin cria, però es tracta dels darrers migrants.

– Tallarol de casquet (*Sylvia atricapilla*): al contrari que altres tallarols, aquesta espècie d'uns anys ençà ha anat augmentant la seva població reproductora. L'arribada de les primeres parelles nidificants al massís del Garraf es produeix durant els anys setanta; abans tan sols s'hi observaven exemplars hivernants.

Aquestes, doncs, són totes les espècies de sílvids que podem trobar al nostre país, la majoria de les quals han estat citades al Parc Natural del Garraf.

Descripció de la tallareta sarda

A continuació fem una descripció de la tallareta sarda (*Sylvia sarda*) per tal de conèixer millor aquesta espècie. És un moixó força petit, d'uns 13 centímetres, que té la cua força

llarga. La mida, la forma i la silueta són pràcticament idèntiques a les que té la tallareta cuallarga (*Sylvia undata*). En el plomatge del cos, hi predomina el color gris negrós, les parts superiors són més fosques que les inferiors. La gola en alguns exemplars és força clara, quasi blanca. També la part de l'abdomen es va fent de forma progressiva menys fosca que el pit. A la cua a vegades també hi pot tenir les rectrius laterals blanques. Té l'ull encerclat per una fina línia vermellosa. Els exemplars joves tenen una coloració més pàl·lida, tirant a bruna.

Per classificar aquest ocell amb tota seguretat, cal conèixer-ne el cant i sobretot la veu, ja que la coloració del plomatge ens pot portar a confusions. Els joves i les femelles de la tallareta cuallarga (*Sylvia undata*) poden tenir els mateixos colors i forma que la tallareta sarda (*Sylvia sarda*). En canvi, la veu d'una espècie i la de l'altra és un tret diferencial molt útil i que no podem obviar: pensem que gairebé és imprescindible conèixer el cant i sobretot la veu si volem distingir aquestes espècies en les nostres sortides al camp.

Com la majoria de tallarols i tallaretes, la tallareta sarda (*Sylvia sarda*) és molt amagadissa, i en general resulta més fàcil escoltar el seu cant o la seva veu que no pas veure-la. Li agrada voltar sobretot pels arbustos i matolls baixos: la major part del temps resta enmig d'aquesta vegetació baixa cercant petits insectes, que són la seva principal font d'alimentació. Només es deixa veure en els desplaçaments que fa d'una mata a l'altra o a vegades quan fa algun vol de zel. El comportament i els llocs on la podem trobar són pràcticament els mateixos que els de la tallareta cuallarga (*Sylvia undata*).

Es coneixen dues subespècies d'aquest ocell, la *Sylvia sarda balearica*, que habita a les illes Balears, i la *Sylvia sarda sarda*, que ocupa Còrsega i altres illes de la Mediterrània.

La sortida del 25 de maig de 1997

El 25 de maig de 1997 sortim de Vilafranca a les sis del matí amb la idea de visitar la zona del Campgràs i la Morella. La idea inicial és intentar trobar algun punt on feia uns quants anys abans s'havia localitzat el tallarol trencamates (*Sylvia conspicillata*). Aquesta època ens sembla bona per sentir el seu cant i, per tant, l'objectiu principal de la sortida se centra en aquesta espècie; evidentment, com sempre, també es prestarà atenció a les altres espècies animals que es puguin veure o escoltar.

El grup de tres persones que configurem l'expedició, a més dels prismàtics que porta cadascú, un s'ha encarregat de dur un telescopi, un altre porta una càmera fotogràfica amb teleobjectius, i l'altre, un petit aparell magnetofònic per fer enregistraments.

Cap a les set del matí ens aturem de primer en un retomb al sud de la Falconera des d'on es pot contemplar una bona panoràmica i després al poblet de Garraf, on caminem cap al sud vers la Falconera, per fer-hi les primeres observacions. En aquests indrets hi fem un petit recorregut que s'allarga fins a les vuit del matí. A les nostres llibretes de camp hi queden anotades les espècies i dades següents: corb marí emplomallat (*Phalacrocorax aristotelis*): 1 + 2 + 1 exemplars; falcó pelegrí (*Falco peregrinus*): 1 exemplar; gavina corsa (*Larus audouinii*): 1 + 2 + 4 exemplars; gavià

argentat (*Larus cachinnans*): 1 + 4 + 10 exemplars; falciot negre (*Apus apus*): en passen a centenars en direcció nord; falciot pàl·lid (*Apus pallidus*): en surten alguns dels forats de les penyes; oreneta vulgar (*Hirundo rustica*): unes quantes; rossinyol (*Luscinia megarhynchos*): se sent cantar; merla blava (*Monticola solitarius*): cant + 1 exemplar + una parella; tallarol capnegre (*Sylvia melanocephala*): cant + veu; mallerenga carbonera (*Parus major*): cant; corb (*Corvus corax*): una parella; estornell negre (*Sturnus unicolor*): una parella entra amb becada en un forat a la roca; pardal (*Passer domesticus*): alguns; gafarró (*Serinus serinus*): cant; cadenera (*Carduelis carduelis*): cant; graptalles (*Emberiza cirulus*): cant.

Cap a dos quarts de nou del matí, després d'haver passat pel costat del pic del Martell, on veiem una parella de merles blaves (*Monticola solitarius*), i per la Pleta, arribem a un aparcament del qual surt una carretera que està tallada al públic i que es dirigeix a unes instal·lacions (amb antenes i altres aparells) situades al sud-oest de la Morella. Aquest és l'inici del nostre recorregut, que ens portarà de primer al Campgràs i després al mateix cim de la Morella (594 m). Els entorns de la zona compresa entre el Campgràs i la Morella és on pensem que hi ha possibilitats de situar el tallarol trencamates (*Sylvia conspicillata*). Durant tota la caminada anem anotant diferents espècies, però en cap ocasió ni sentim ni veiem l'ocell que ens ha portat a aquest indret. El recull d'observacions és el següent: xori-guer (*Falco tinnunculus*): una parella; perdiu (*Alectoris rufa*): una parella + 1 exemplar; gavià argentat (*Larus cachinnans*): un miler d'exemplars, sobretot joves, volen als entorns de l'abocador; ballester (*Apus melba*): 1 exemplar; falciot negre (*Apus apus*): 2 exemplars; cogullada fosca (*Galerida theklae*): 1 exemplar canta; trobat (*Anthus campestris*): 1 exemplar emet veus; cargolet (*Troglodytes troglodytes*): cant; bitxac comú (*Saxicola torquata*): 1 exemplar canta; còlit ros (*Oenanthe hispanica*): cant; merla (*Turdus merula*): cant; bosqueta vulgar (*Hippolais polyglotta*): 1 exemplar; tallareta sarda (*Sylvia sarda*): 1 exemplar canta + cant; tallareta cuallarga (*Sylvia undata*): en sentim una veu + 1 exemplar canta + 1 exemplar; tallarol capnegre (*Sylvia melanocephala*): en sentim una veu + 1 + 1 exemplars; oriol (*Oriolus oriolus*): cant; pardal (*Passer domesticus*): alguns; gafarró (*Serinus serinus*): cant; cadenera (*Carduelis carduelis*): 2 exemplars; hortolà (*Emberiza hortulana*): cant; cruixidell (*Miliaria calandra*): 1 exemplar canta + 1 exemplar canta.

Amb referència a la tallareta sarda (*Sylvia sarda*) ens cal dir que ens porta una bona estona de bòlit. Ja en arribar al coll que hi ha a pocs metres de la Morella, cap a dos quarts de deu, a la part nord del cim, sentim cantar un sílvic que ens sorprèn, i ens hi anem apropant a través d'un camí que baixa per la cara nord de la Morella i, al cap d'una estona, aconseguim veure una tallareta gairebé tota negra. En algun moment emet també una veu que, per dir-ho d'alguna manera, ens recorda el «tec» amb què el bitxac comú (*Saxicola torquata*) acaba en sec quan emet la seva veu; es tracta d'una veu menys profunda i més seca que la de la tallareta cuallarga (*Sylvia undata*), molt diferent. Aconseguim enregistrar el cant durant uns moments. Quan portem una estona en aquest indret, decidim esmorzar, ens asseiem en unes pedres sense perdre de vista l'ocell que sembla fins i tot marcar territori molt a prop nostre. Durant aquest temps, a més de l'exemplar en qüestió, que canta

força però es deixa veure poc, sentim un altre cant idèntic a uns cent o dos-cents metres més avall del punt on som situats. En aquest interval de temps, també hem vist i sentit uns quants exemplars de tallareta cuallarga (*Sylvia undata*) a la mateixa zona. Passem almenys mitja hora asseguts en aquest indret mentre esmorzem, i l'exemplar en qüestió es mostra inquiet, talment com si tingués el niu a prop, ja que canta i es belluga d'un matoll a l'altre sense abandonar mai un terreny força reduït i delimitat. Provem de fer-li alguna fotografia, però el comportament amagadís i poc quiet de l'ocell ens ho posa molt difícil i no ho aconseguim. A mesura que es va fent tard, el moixó es mostra menys actiu: cada vegada canta menys. Cap a tres quarts d'onze del matí comença a plovisquejar, i a les onze hem d'abandonar el lloc, atès que la pluja va en augment. Sortim corrent per recórrer el camí fins a l'aparcament. Ja al cotxe revisem diverses guies de classificació, i no ens acabem de creure el que hem vist. Nosaltres som dels que pensàvem que aquesta espècie no es podia veure a Catalunya.

Les sortides posteriors

Durant la setmana hem parlat amb ornitòlegs de reconeguda experiència i també amb especialistes en cants o en sílvids (Pere Mestre, Xavier Ferrer, Eloïsa Matheu, Gabriel Gargallo, Emili Esteve i d'altres) que ens han assessorat sobre el tema, i ens disposem a repetir de nou la sortida al mateix lloc una setmana més tard, ara amb més gent experta en ornitologia. Ens ha semblat oportú de convidar altres ornitòlegs per tal que puguin compartir aquesta citació tan sorprenent. Així doncs, el 31 de maig de 1997, a dos quarts de vuit del matí ja som al Parc Natural del Garraf. Ara acompanyats d'Eloïsa Matheu i Emili Esteve; els altres convidats no han pogut venir. La sortida s'allargarà unes tres hores i mitja, i cap a les onze del matí abandonarem aquestes muntanyes. En aquesta segona ocasió, ja de bon matí ha fet sol i la calor s'intensifica, i a partir d'una certa hora l'activitat dels ocells s'ha anat reduint, i gairebé no canten i es mostren poc actius. Els resultats d'aquesta segona visita no van ser tan bons com esperàvem; de tota manera, hi va haver un moment en què vàrem sentir el cant de la tallareta sarda (*Sylvia sarda*), encara que en escoltar-lo una sola vegada ens va quedar el dubte de si realment l'haviem sentit. Amb tot, els que ja hi havíem estat la setmana anterior vam coincidir a dir que era el mateix cant que ens havia sorprès dies enrere. El cant no es va tornar a repetir, i tampoc no es va aconseguir de veure cap exemplar de tallareta sarda (*Sylvia sarda*); sí, en canvi, que es va veure un grup de joves de tallareta cuallarga (*Sylvia undata*), i se'n va sentir alguna més. Les espècies observades durant la sortida foren les següents: perdiu (*Alectoris rufa*): parella + cant; gavià argentat (*Larus cachinnans*): un miler; tudó (*Columba palumbus*): 3 exemplars; ballester (*Apus melba*): 2 + 4 + 4 exemplars; falciot negre (*Apus apus*): uns quants; falciot pàl·lid (*Apus pallidus*): 1 exemplar; picot verd (*Picus viridis*): cant; cogullada fosca (*Galerida theklae*): 2 exemplars cant + 2 exemplars cant; oreneta vulgar (*Hirundo rustica*): unes quantes; trobat (*Anthus campestris*): 1 exemplar + parella + 1 exemplar; cuereta blanca (*Motacilla alba*): 1 exemplar; cargolet (*Troglodytes troglodytes*): cant; rossinyol (*Luscinia megarhynchos*): cants; bitxac comú (*Saxicola torquata*): una

parella + exemplars joves; còlit ros (*Oenanthe hispanica*): una parella + una parella + 1 + 1 exemplars + un ou trencat a terra; merla roquera (*Monticola saxatilis*): 1 exemplar canta; merla (*Turdus merula*): cant; bosqueta vulgar (*Hippolais polyglotta*): 1 exemplar canta; tallareta sarda (*Sylvia sarda*): cant possible; tallareta cuallarga (*Sylvia undata*): veu + cant + 1 exemplar canta + exemplars joves; tallarol capnegre (*Sylvia melanocephala*): veu + una parella; mallerenga carbonera (*Parus major*): veu + exemplars joves; botxí (*Lanius excubitor*): 1 exemplar; pardal (*Passer domesticus*): alguns; gafarró (*Serinus serinus*): veus; cadenera (*Carduelis carduelis*): cant; hortolà (*Emberiza hortulana*): cant + 1 exemplar canta; cruixidell (*Miliaria calandra*): 1 exemplar canta + 1 exemplar canta.

Els dies 3 i 14 de juny de 1997 es repeteixen dues sortides matinals al mateix indret, però en cap moment no es torna a sentir ni a veure res que faci pensar en la tallareta sarda (*Sylvia sarda*).

Conclusions finals

D'acord amb Eloïsa Matheu (especialista en l'enregistrament de cants d'ocells), ens posem en contacte amb Gabriel Gargallo, que ha fet diversos estudis de la tallareta sarda (*Sylvia sarda*) a Sardenya, a Còrsega i a Mallorca. Després d'escoltar l'enregistrament que hem fet i de conèixer la descripció de l'ocell, ens confirma que es tracta d'aquesta espècie, i més en concret de la subespècie *Sylvia sarda sarda*, que és la que habita a l'illa de Còrsega.

Es fan diversos sonogrames amb els cants de tallareta sarda (*Sylvia sarda*) enregistrats el 25 de maig de 1997 a la Morella.

La citació i l'enregistrament són enviats al Comitè de Rareses de la Societat Espanyola d'Ornitologia (SEO), que el dia 18 de març de 1998 ens respon amb les paraules següents:

«Registre núm. 1870 - Espècie: *Sylvia sarda*. P.N. del Garraf, 25-5-97 - Homologació: sí - Enhorabona; primera observació homologada per a la península Ibèrica. Crec que sí que seria d'interès publicar una nota breu sobre el particular i li ho faré saber a l'editor d'*Ardeola* [...] Atentament, E. de Juana.»

Durant la primavera del 1998 també s'ha fet alguna sortida al mateix indret sense que s'hagi pogut obtenir cap mena de dada d'aquest moixó.

Finalment, volem destacar la importància d'aquesta citació, sobretot perquè és la primera que una institució com el Comitè de Rareses de la SEO homologa per a la península. Cal tenir en compte que aquesta entitat davant de qualsevol mena de dubte rebutja l'homologació i que tan sols avala les citacions que li mereixen una total seguretat d'acord amb la documentació que se'ls tramet. Així doncs, ens sentim orgullosos de poder afirmar que la tallareta sarda (*Sylvia sarda*) ha estat observada al Parc Natural del Garraf.

Bibliografia consultada

Bruun, B.; Singer, A. (1971). *Guía de las aves de Europa*. Barcelona: Omega.
Ferrer, X.; Martínez Vilalta, A.; Muntaner, J.

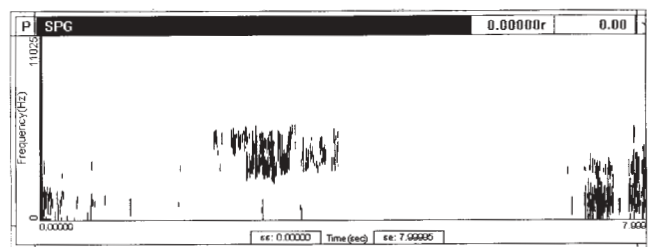

Figura 1. Sonograma d'un dels cants de tallareta sarda (*Sylvia sarda*) enregistrat el 25-5-97.

(1986). *Història natural dels Països Catalans*. Vol. 12: «Ocells». Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Gargallo, G. (1992). «Identificació del busqueret coal·larga (*Sylvia sarda balearica*)». *Anuari Ornitològic de les Balears*, 91 (Mallorca).

G.O.B. (1997). *Atlas dels aucells nidificants de Mallorca i Cabrera*. Mallorca: Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa.

Jonsson, L. (1994). *Ocells d'Europa, amb el nord d'Àfrica i l'Orient mitjà*. Barcelona: Omega.

Llimona, F.; Matheu, E.; Roché, J. (1995). *Guía sonora de las aves de España*. Barcelona: Alosa.

Mestre, P. (1978). «Ocells del Penedès». *Revista Miscel·lània Penedesenca*, 1: 119-154. Institut d'Estudis Penedesencs (Vilafranca del Penedès) [editat en forma d'opuscle posteriorment, el 1979, pel Museu de Vilafranca].

Mestre, P. (1979). *Ocells del Penedès (segona part): Ocells nidificants*. Vilafranca del Penedès: Museu de Vilafranca. 58 pàg.

Mestre, P. (1991). «Una àrea de cria del tallarol trenca-mates (*Sylvia conspicillata*) al massís del Garraf». *Revista Miscel·lània Penedesenca*, 15: 32-36. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs.

Mestre, P. (1992). «Avifauna del massís del Garraf». *I Trobada d'Estudiosos del Garraf*. Barcelona: Servei de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona. Pàg. 23-32.

Muntaner, J.; Ferrer, X.; Martínez Vilalta, A. (1984). *Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra*. Barcelona: Ketres.

Sture, P.; Boswall, J. (1975). *A field guide to the bird songs of Britain and Europe*. Estocolm, S-105 10 Sveriges Radio.

Peterson, R.; Mountfort, G.; Hollom, P.A.D. (1957). *Guía de campo de las aves de España y de Europa*. Barcelona: Omega.

Purroy, F.J. et al. (1997). *Atlas de las aves de España (1975-1995)*. Barcelona: Linx.

Resumen

Observación de curruca sarda en el Garraf

Durante el año 1997 se realizan algunas salidas al macizo del Garraf. En la comunicación se relata la observación y la grabación del canto de la curruca sarda (*Sylvia sarda*) que en mayo de 1997 pudimos realizar. Posteriormente se dejó escuchar la grabación a expertos y también se envió al comité de rarezas de la SEO, que homologó la cita. Según la carta recibida, se trata de la primera cita homologada para esta especie en Cataluña.

Cabe señalar la rareza de este pájaro en Cataluña; en cambio, es una especie habitual en Cerdeña y en Mallorca.

Abstract

Observation of a Marmora's warbler in Garraf

A number of visits were made to the Garraf Massif during 1997 and this paper describes the observation and recor-

ding of the song of a Marmora's warbler (*Sylvia sarda*) in May 1997. The recording was later played to experts and submitted to the Rarities Committee of the Spanish Ornithological Society who subsequently accepted the record. According to a letter received, this is the first accepted observation of the species in Catalonia.

Marmora's warbler is a rare bird in Catalonia despite being common in Mallorca and Sardinia.